

Hafnia Hodierna

Eller

Udførlig Beskrivelse

om den

Kongelige Residentz - og Hoved - Stad

Kiøbenhavn,

1748

Uddrag

Vor Frue Kirke,

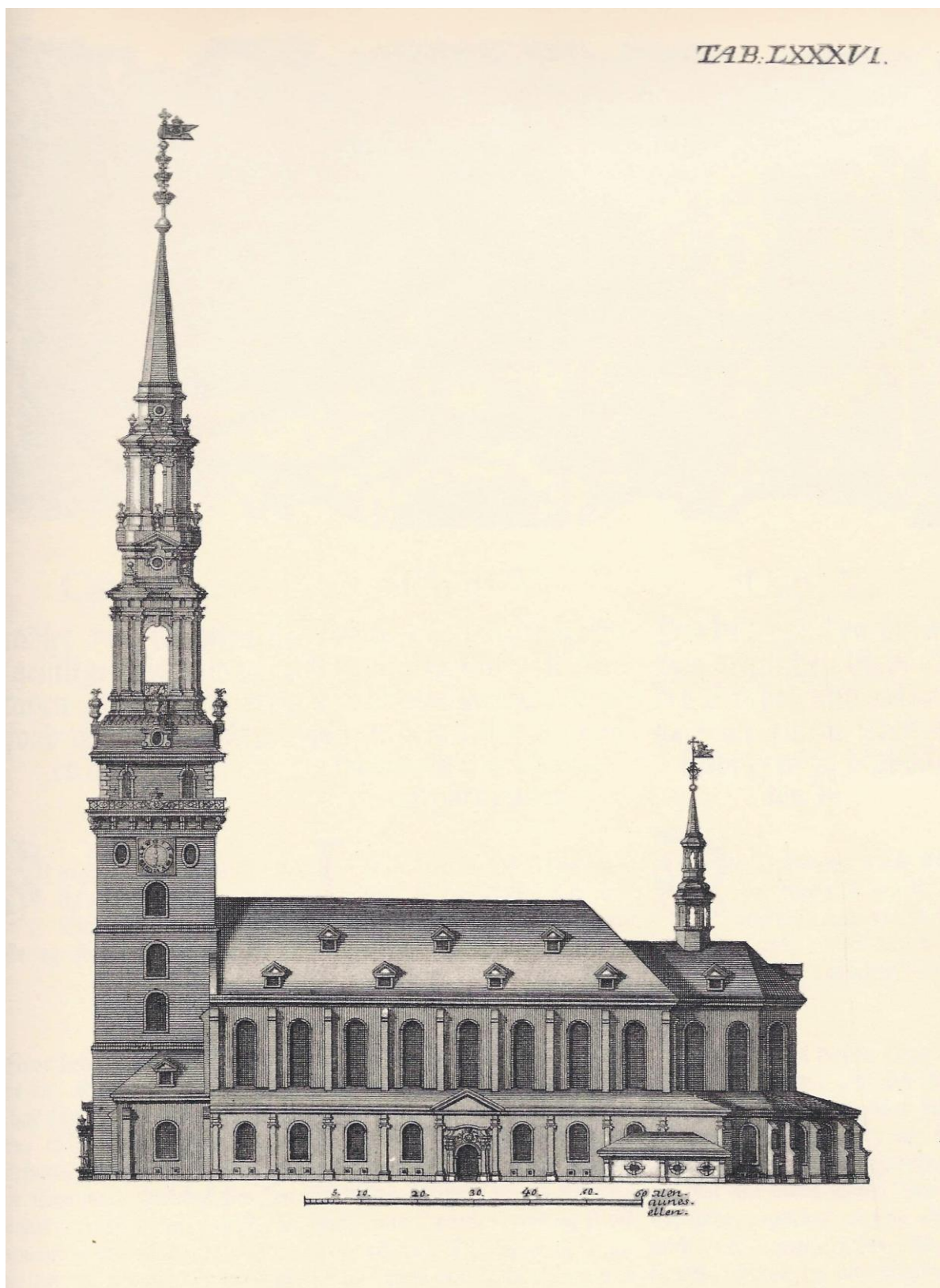
Cap. V.

Handler om de offentlige geistlige Bygninger i Staden, og forklare, hvad ved enhver især er at merke..

Vi begynde dette Capitel billig med Vor Frue Kirkes Beskrivelse, som er den største og fornemste Kirke i Staden.

Hvor længe paa dette Sted har staaet en Kirke, og hvor længe den har ført Navn af Vor Frue Kirke, er ikke mit Forsæt, her at undersøge, jeg vil allene sige, at denne Bygning, saaledes som den nu staaer, er efter den ulykkelige Ildebrand, som Aar 1728 ødelagde den gamle Kirke, igien af nye opbygget, undtagen et Stykke af Choret, og det saa kaldede Höphners Capelle, som fra Ilden blev saa vidt frelset, at det med Reparation kunde hielpes, og derfor blev staaende og i den nye Bygning indlemmet. Men omendskiønt den øvrige Kirke fra Grunden af nye blev ioført, finder jeg ikke, at man i Anordningen har giot synderlig Forandring mod den gamle, men at man tvertimod, for hidst og her at benytte sig af nogle Stykker af den gamle Grundvold, næsten overalt har fulgt den foriges Skabning, som ey just i alle Stykker er efter disse nyere Tiders Smag. Kirken er ellers stor, uden og inden af merkelig Anseelse, ag hvad der meest beforder dens udvortes Pragt, er det herlige Taarn, der er det høyeste i Staden, og som rekker sit Spiir op til Skyerne, langt over alle de øvrige.

Dette Taarn har Høysalig Kong CHRISTIAN den Siette, Høyløvligh Iuhukommelse, under min Direction ladet opføre, og derpaa anvendt særdeele store Bekostninger.

Tav. LXXXVI. Vor Frue Kirke

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Kirkens og Taarnets udvendige Skikkelse kand sees paa hosføyede Bald Tav. LXXXVI. Taar - Muurens Høyde fra Horizonten til der, hvor Spiiret tager sin Begyndelse, er 148 Fod; Spiiret, fra Muurens Overkant af til det allerøverste over Fløyen at regne, holder 246½ Fode, som i alt udgiør 394½ Fod, af hvilken Høyde kand sluttes, at dette Taarn meget langt fra lader sig tilsyne, allerhelst det derforuden staaer paa den allerhøyeste Plads i Staden. Den øverste Jern - Stang, hvorpaa Kronerne og Kuglerne ere befæstede, er, saa vidt som den rekker over Tømmer - Verket, 28½ Fod høy, og veyer tillige med Skinnerne, ved hvis Hielp den paa Tømmeret er fastgiort, 13 Skp. 13 Lisp. og 6 Pund; paa denne Stang sees foruden Fløyen, tre Kongelige Kroner en over den anden, og tvende Kugler, alt af Kobber, stærkt forgyldt. Fløyen er, fra sin Bevægelses - Punct til Enden, 7½ Fod lang, og 3½ Fod høy, veyer 1 Skp. 1 Lisp. 1 Pund, derudi sees Høysalig Kong CHRISTIAN den Siettes, og Hendes Majestet Dronning SOPHIÆ MAGDALENÆ Navn i Træk. Den største Krone veyer 17 Lisp. 10 Pund, den mellemste 12 Lisp. 12 Pund, og den øverste 8 Lisp. 2 Pund. Den største Kugle holder 5 Fod i Diametro; den mindste 2½ Fod, og veye begge tilsammen 11 Lisp. 1 3/4 Pund.

Den rige Forgyldning, som paa dette Taarn er anbragt, formerer meget dets Anseelse og Pragt; thi ey allene Capitaler og Skaft - Gesimser paa alle Joniske og Romerske Piller, men endog mangfoldige af de andre Zirater ere med halvslagen Guld rigelig forgyldte.

Her findes og et herligt Klokke - Spil, som i Høysalig Kong CHRISTIAN den Siettes Tid blev forflyttet fra St. Nicolai Kirke her i Staden, til denne Hoved- Krike; hvilket ved forefaldende Bryllups - Fester i Staden, eller ved Liig . Begængelser bliver rørt, og derpaa spillet en Time eller to, ligesom af Vedkommende forlanges og betales.

Foruden de to Klokker, som ere i Kirkens lidet Taarn, har Hans Mejesteter skienket til dette store, fire kostbare Ringe - Klokker, den største iblant dem holder syv Fod i Diametro, og veyer 17 Skp. 11 Lisp. 6 Pund; den fører Navn af Kongens - Klokke, og har følgende Inscription;

Denne Kongens - Klokke, i Sreden for den forige af samme Navn, som med Kirkens i Byens ulykkelige Ildebrand forgik Aar 1728; først støbt Aar 1527 under Kong FRIDERICH den Første, og skienket til gudelig Brug af Kong FRIDERICH den Anden Aar 1581. Siden, da den brast, blev omstøbt, om en fierde Deel større, og given Kirken af Kong CHRISTIAN den Fierde Aar 1646; er nu endelig Aar 1747 ved den Stormægtigste, Allernaadigste Konges,

CHRISTIAN de Siettes,

store Gavnildhed og gudelige Forsorg tillige med denne Hoved - Kirkes og Taarnets prægtige Bygning end meget ypperligere og en tredie Deel større af nye støbt, og given til Kirkens Høytids - og Storm - Klokke, med fem andre mindre Klokker. Gud give den Lykke og Beskiærmelse til sin Kirkes bestandige Brug!

Kongens Klokke er mit Navn, Gud til Ære, og Folket til Gavn.

Srøbt Aar 1747, i den Stormægtigste Monarch, Kong FRIDERICH den Femtes største Glorværdigste Regierings Aar.

Blant andre Ziirater seer man pa denne store Klotje det Kongelige Vaaben.

Den anden Klokke veyer 18 Skp. 7 Lisp. 6 Pund, og holder 5½ Fod i Diametro, har følgende Inscription:

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Aar 1746 gav den Gudfrygtige og Allernaadigste Konge

CHRISTIAN den Siette,

mig som anden Klokke af nye støbt, med fem andre, til at samle Folket til Gudstienesten udi denne efter Byens Brand af nye opbygte Frue Kirke, kaldet

Søndags - Klokke

Den tredie holder 5 Fod i Diameter, og veyer 10 Skp. 11 Lisp. 2 Pund; derpaa læses denne Inscription:

Denne tredie Klokke, som med fem andre er ved den store Nordens Monarch

Kong CHRISTIAN den Siettes, Lands - faderlige Forsorg og Godhed Aar 1746 af nye støbt, er given denne Byens Hoved - Kirke, som af Jomfrue Maria fordum er kaldet Frue Kirke, til en

Vagt - Klokke

Den mindste veyer 4 Skp. 6 Lisp. 13 pund, og holder 3 Fod 4 7/8 Tomme i Diameter; har følgende Inscription:

Af sex Klokke, som ved den fromme og Allernaadigste Konges

CHRISTIAN den Siettes,

Christilige Omhue for Guds Kirke ere af nye støbte og Aar 1746 skienkede til Guds Tieneste og denne Hoved - Kirkes Prydelse, er denne Middags Bede - Klokke den fjerde kaldet

Tolv - Klokken.

Foruden førbemeldte Inscriptioner staaer paa hver Klokke især Støberens Navn udi følgende Ord:

Me secit Johann Barthold Holtzmann, Hafniæ. Solo Deo Gloria!

Disse fire Klokke ere afvigte Aar den 5 August blevne ophidsede i Taarnet, og er dermed begyndt første Gang at ringe i Hans Kongelige Majestets Paahør den 4 October fra tolv til et om Middagen; med Nyt - Aars Dag indeværende 1748 Aar, have de første gang begyndt at gjøre deres Tieneste ved Kirken.

De ere af en fortreffelig og særdeeles angenem Lyd, alle efter Musiqvens Toner indrettede.

Nar man triner ind i Kirken, betragter man ved Hoved - Indgangen, som er under Taarnet, det prægtige Portal af Steen, som med alle sine Ziirater paa det smukkeste og kunstigste er udført, og hidst og her med riig Forgyltning prydet.

Under Taarnet seer man paa den Høyre Side af Indgangen et Capelle som til Taarnet er anbygget, hvor den Høy - Grævelige Familie af Danneskiold - Laurwigen har sit Arve - Hvile - Sted; og paa venstre Side et ligedant Capeller, som høre den Høy - Grævelige Familie af Danneskiold - Samsøe til. Det første var for den ulykkelige Ildebrand med et herligt, og med denne Høye Families Værdighed overeenstemmende Epitaphio af Marmor ziiret, som af den berømte Quilino var forfærdiget, hvilket i Branden næsten blev ødelagt; Men

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

som for Hans Høy Grævelige Excellence, Herr Ferdinand Anton Græve af Danneskiold - Laurwigen, har foretaget sig, med første igien at lade oprette sine berømmelige Forfædre et velfortient Æreminde, saa tør dette sidstes Pragt upaatvivlelig overgaae det foriges, og blive i Tiden denne Hoved - Kirke til en særdeeles Prydelse.

Kirken inden udi formedelst sin store Længde og dermed vel overeenstemmende Høyde meget anseelig og majestetisk.

Men som den største Mængde af prægtige Epitaphiis og herlige Monumenter, saavel af adelig og geistlig, som borgerlig Stand, hvormed den tilforn var ziiret, af Ilden blev gjort til intet, saa har den tabt en stor Deel af sin gamle Herlighed og indvortes Prydelse; hvilket dog med Tiden igien kand oprettes, og maaskee bringes til større Fuldkommenhed end det var tilforn, naar de fornemste Eyere af Begravelserne faae i Sinde, paa nye at udstaffere deres Forfædres og deres egne tilkommende Hvilesteder, hvormed man og seer at der allerede skeer Begyndelse, da iblant andre især den Høye Familie von Holstein nu alt har ladet sætte sine Forfædres Arve - Begravelse i forige anseelige Stand; hvilket berømmelige Exempel inden faa Aar af een og anden, som dertil har Raad og Evne, uden al Tvivl vil blive efterfulgt. Især er mig bekiendt, at Arvingerne efter den vidtberømte Søe - Helt Cort Adelar som ved sin Tapperhed har gjort sit Navn agte at sætte det prægtige Monument igien i Stand, som til denne store Mands ævige Almindelse i denne Kirke var sat over hans Grav, og i Ildebranden havde lige Skiebne med de fleste andre. Og siden den Skrift, der var sat paa det forige Monument, formodentlig igien vil faae Sted paa det nye, har jeg ey ville forbigaae, samme merkværdige Inscription her at anføre:

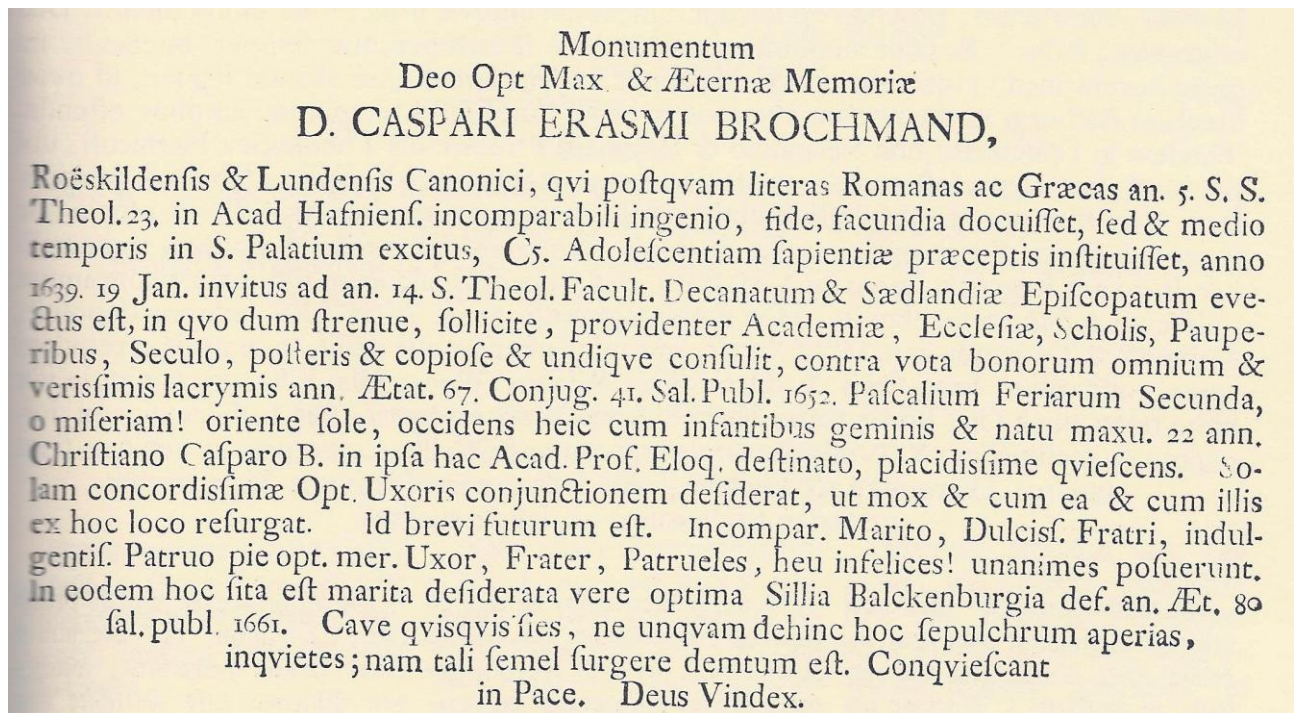
CUNRADUS ADELAER,

Dominus de Bratsberg & Giemsøe, Ordinis Dannebrogici & D. Marci Venet. Eqves; S. R. M. Daniæ & Norvegiæ Generalis Admiralus, Collegii Maritimi Vice-Præfes, Turcarum Terror, Barbarorum Horror, Candia Clypeus, Venetorum Murus, Belgarum Honos, Norvagorum Gloria, Militiæ navalis Danicæ decus, orbis arctoi Miraculum, qui excelsum caput usque eo exseruit sub Martino Harbregti Trompio, ut renata Venetiis Roma, hunc sibi præoptaret - - - - - maritimi imperii adservatorem. Quot enim intra Calpen maria, quot sinus, flumina, tot perpetuos numeravit Triumphos. Ad Dardanellas ac Vollo, ad Rhodum ac singulis sæpe infulis æterna inviæti Ducis monumenta - - - - - surgunt altius Trophæa, proprio acinace truncato Ibrahim Baffa - - - - - sed maxime supra homines ivit Heros, quum in bellica naves septuaginta septem sola adeo Prætoria intonuit, ut millibus Turcarum quinque percussis, quindecim harum ad Scudam in Candia perforarit, belli fulmen hætenus inimitabile. Illam ergo tot - - - - - Aquilam Jovi suo restitui placuit Augustissimo Monarchæ FRIDERICO Tertio, sub cujus ut & Augustissimi Successoris CHRISTIANI Quinti ferenisimis auspiciis qualis fuerit, quæ cæperit, quanta perfecit, norunt, qui Patriam norunt, omnes ac singuli. Tandem post infinitos expeditione Svecica labores triduo a classe Regia supra fidem servata, quum immensa gloria orbem impleffet, implevit fata, ac naturæ cesit, qui hosti nunquam. Natus Brevigæ Norvagorum Anno MDCXXII. Obiit Hafniæ Anno MDCLXXVI. Tu viator, ad te ut redeas, abi, ac nusquam luge mortalem, qui ubique immortalis.

Man seer endnu bag Choret endeel prægtige Epitaphia, som Ilden nogenledes har sparet, hvoraf jeg for at fornøye Liebhavernes Curiositet ey vil forbigaae at antegne de ziirligste.

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

I Choret seer man et smukt Epitahium af Marmor og Steen, over den berømmelige fordum Siælandske Biskop Jesper Rasmusen Brochmand, paa hvilket følgende Inscription læses;

Bag Choret falder først det kostbare Marmor - Epitahium i Øynene, som er sat den fordum Siælandske Biskop, Henrich Borneman til Almindelse,

Dernæst betragter man her prædtige Monumenter over den berømte Axel Urup, paa det Ziirligste og smukkeste i Marmor udført.

Her findes og den i gandske Europa berømmelige Christiani Longomontani Epitaphium, hvilker ey saa meget for sin Ziirligheds som for Personens skyld, til hvis Almondelse det er opsat, er værdt at betragte.

Siden betragter man det Ziirlige og kostbare Steen - Monument over fordum Siælandske Biskop D. Hans Bagger.

Eller have mangfoldige adelige Familier, og andre berømmelige og lærde Mænd, i denne Kirke deres Begravelses - Sted.

Havd ellers om andre bekiendte og berømte adelige og geistliche Personer, som under denne Kirkes Hvelvinger hvile, kand være merkverdige, enten i Henseende til Persomerne selv, eller i Henseende til deres Monumenter og Grav Skrifter, at melde, gaaer jeg gandske med Taushed forbi, allerhelst baade gamle og nyere merkverdige Inscriptioner, saa vel i Petr. Joh. Resenii Inscript. Hafn, som i Herr Pontoppidans Marm. Dan. mestendeel ere antegnede; jeg vil alleneste melde om et borgerligt Begravelse - Sted, ved hvilket de Afdødes Arvinger, i Henseende at Begravelset i den store Ildebrand gandske blev urørt og ubeskadigett, hvad til Erindring om det Frelse, ladet sætte følgende Linier:

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

Da hver en Grav blev ødelagt
anno 17128 den 21. oct.)
Og manges Been op brændte,
Holdt Gud paa mine Vagt
At intet Ont dem hendte.
Til Regn i Tiden det skal staae
Iblant Guds Vunder - Verker.
At han derfor kand Ære faae,
Naar Folk min Tavle merker.

For Resten betragter man i denne Kirke det ziirlige efter Bygningskunst vel udførte Altar, saa og den iligemaade vel anordnede Prædike - Stoel, som begge med mange vel indrettede Architectoniske Ziirater og med overflødig Forgyltning ere prydede.

Orgelverket, omendskiønt det ikke kand berømme sig af den Pragt, Størrelse og Herlighed, som det forige, der forgik i Ildebranden, og var det største i Danmark, og maaske i Europa, kand dog, saaledes som det nu er, fornøye en Liebhabers baade Øyen og Øren, deels formedelst det nette og ziirlige Arbeide, som derpaa er anvendt, og deels formedelst sin skiønne og liflige Klang.

Fronten er endnu er Rest af den gamle Kirke, hvilken Ilden ey fik Magt til at ødelægge. Den bæres af fire Engler, der staae paa en Fod, som hviler paa fire Løver, alt af støbt Metal. Foruden tre korte Bibliske Sprog paa Latin, som handle om Daabens Sacramente, findes derpaa følgende Inscription:

Deo & pietati S.

Reztore Acad. Magnif. Claudio Plumio J. U. D.

joh. Ressenio S. Theol Doct. & Episcopo,

Templi Procureto M. John, Alano. Anno MDCXXII. erectum

Tilforn havd; denne Hoved - Kirke den Ære, at Kongerne lode sig her med stor Pragt krone og salve; men denne høytidelige Act er efter Souveraineteten forflyttet til det Kongelige Capelle paa Friderichsborg - Slot, hvor den i vore Tider skeer.

Endnu blive begge Kongerigernes Biskopper, i denne Kirke af den Siællandske Biskop til deres Vørdighed indviede; hvilken Ceremonie altid skeer med særdeeles Pragt og stor Solennitet, og oftest i det Kongelige Herskabs egen høye Nærværelse. Den Ruziske Czar PETER ALEXEWITZ, da Hans Mejestet Anno 1716 paa nogen Tid opholdt sig i Kiøbenhavn, bivaanede en simpel Præste - Vielse her i Kirken med stor Fornøjelse og Agtsomhed.

Uddrag af Laurids de Thurah - Hafnia Hodierna udgivet 1748

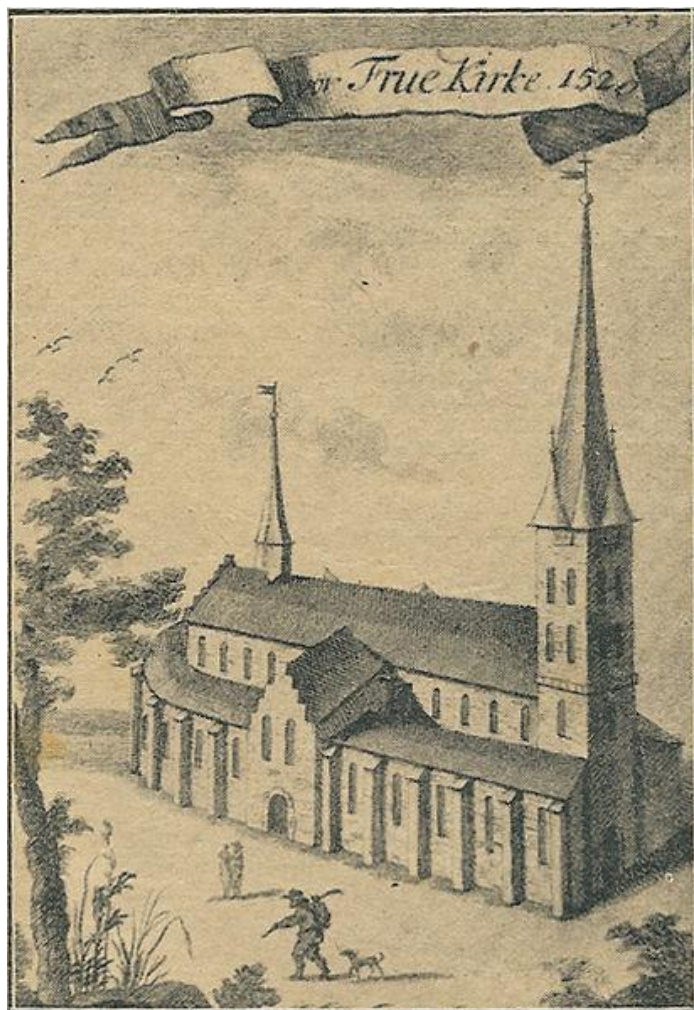

Vor Frue Kirke 1749

C W Eckersberg - Vor Frue Kirke Brænder 1807

Vor Frue Kirke 1520